

ЄВРОПЕЙСЬКА
КОМІСІЯ

ВИСОКИЙ ПРЕДСТАВНИК
ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ
ІЗ ЗОВНІШНІХ СПРАВ І ПОЛІТИКИ
БЕЗПЕКИ

**Впровадження Європейської політики сусідства в Україні
Досягнення 2012 року й рекомендації подальших дій**

Додаток до

**СПІЛЬНОГО ПОСЛАННЯ ЄВРОПЕЙСЬКОМУ ПАРЛАМЕНТУ,
ЄВРОПЕЙСЬКІЙ РАДІ, ЄВРОПЕЙСЬКОМУ КОМІТЕТУ
З ЕКОНОМІЧНО-СОЦІАЛЬНИХ ПИТАНЬ І КОМІТЕТУ РЕГІОНІВ**

**Європейська політика сусідства:
у напрямку до сильнішого партнерства**

1. ЗАГАЛЬНА ОЦІНКА ТА РЕКОМЕНДАЦІЇ

Цей звіт присвячено поступу, здійсненому у впровадженні Порядку денного асоціації Україна – ЄС з 1 січня по 31 грудня 2012 року. Де доречно, до уваги також бралися події, що відбувалися поза рамками зазначеного часового періоду. Цей документ не має на меті представити загальний огляд політичної та економічної ситуації в Україні. Інформацію щодо регіональних і багатосторонніх галузевих процесів можна отримати у звіті щодо Східного партнерства.

У березні 2012 року ЄС і Україна парафували текст Угоди про асоціацію та поглиблену і всеохоплюючу зону вільної торгівлі (ПВЗВТ). Існувало загальне розуміння того, що досягнення України, зокрема у відношенні спільних цінностей і верховенства права, матимуть критичну важливість для швидкості її політичної асоціації та економічної інтеграції з ЄС, у тому числі в контексті укладення Угоди про асоціацію та її подальшого впровадження. Україна активізувала свої зусилля, спрямовані на виконання пріоритетів Порядку денного асоціації, про що свідчить Звіт Спільного комітету від листопада 2012 року¹. Однак Україні ще слід багато зробити, наприклад, у відношенні протидії конфлікту інтересів і корупції у судовій системі, а також стабілізації та консолідації державних інституцій, щоб вона могла повністю скористатися потенціалом Угоди про асоціацію.

Загалом розвиток у сфері глибокої та сталої демократії в Україні справляє двояке враження. Було здійснено прогресивні кроки щодо правової реформи, у тому числі в галузі судоустрою, де були введені в дію деякі важливі закони (Кримінально-процесуальний кодекс, новий Закон України "Про адвокатуру та адвокатську діяльність", створення Національного превентивного механізму проти катувань), а також щодо свободи об'єднань. Прийнято рішення про запровадження підготовки до конституційної реформи: було створено Конституційну асамблею як консультативно-дорадчий орган при Президенті України. У той же час ці досягнення знаходяться у тіні питання вибіркового правосуддя і парламентських виборів, які були проведені з погіршенням ситуації у кількох сферах у порівнянні з раніше досягнутими стандартами. Індекс сприйняття корупції залишається високим, й Україна продовжує займати низькі позиції у міжнародних рейтингах. Це також було зумовлено відсутністю прогресу в покращенні системи боротьби з корупцією і навіть погіршенням прозорості бюджетної сфери та законодавства про здійснення державних закупівель. Лише на пізнішому етапі Україна здійснила початкові заходи для усунення питань, що викликають стурбованість ЄС у відношенні управління державними фінансами. Це призвело до затримок у запланованому наданні коштів у рамках галузевої бюджетної підтримки ЄС.

Було досягнуто прогресу в енергетичній галузі, а саме завдяки прийняттю законодавства, що передбачає розмежування напрямків діяльності НАК "Нафтогазу". У той же час надходження від України повідомлення про намір

¹ У 2013 році до Порядку денного асоціації будуть внесені зміни для відображення пріоритетів узгодженої Угоди про асоціацію.

переглянути її зобов'язання у рамках Світової організації торгівлі за Статтею XXVIII Генеральної угоди з тарифів і торгівлі спричинило занепокоєння у торгових колах і стало викликом для цілісності багатосторонньої системи торгівлі.

У межах першої (законодавчої) фази Плану дій з лібералізації візового режиму Україна продовжила забезпечувати прийняття необхідного законодавства та стратегічних політичних документів у таких сферах, як правовий статус іноземців, управління кордонами і міграцією, надання притулку, торгівля людьми, незаконна торгівля наркотиками й надання взаємної допомоги у кримінальних справах. 23 липня 2012 року було підписано угоду про внесення змін до Угоди про спрощення оформлення віз між Україною та ЄС. Європейський Союз із занепокоєнням відзначав випадки примусової репатріації біженців і ненадання доступу представникам Верховного уповноваженого ООН з питань біженців до шукачів притулку.

У 2012 році помітно зросли ризики, що постали перед економікою України, через уповільнення росту та розширення дефіциту платіжного балансу, частково спричиненого пасивним зовнішнім попитом. Обсяг прямих іноземних інвестицій залишається невеликим через погіршення бізнес-клімату. Значно зменшилися золотовалютні запаси країни через намагання стабілізувати національну валюту всупереч рекомендаціям Міжнародного валютного фонду (МВФ). У січні 2013 року розпочалися переговори з Фондом щодо нової угоди про резервне кредитування.

Україна продовжила співпрацю з ЄС щодо кількох регіональних і міжнародних питань. На регіональному рівні вона зайняла стверджувальну позицію у перемовинах з придністровського урегулювання в форматі "5+2", і її співпраця з ЄС стосовно усіх цих аспектів була конструктивною.

Висновки Ради ЄС від 10 грудня 2012 року ще раз підтвердили зобов'язання ЄС підписати Угоду про асоціацію, що передбачає створення ПВЗВТ, як тільки Україна продемонструє рішучі дії та відчутний прогрес у трьох сферах – виправлення недоліків, виявлених під час виборів до Верховної Ради України у жовтні 2012 року; досягнення прогресу у вирішенні питання вибіркового правосуддя та попередження цього явища у майбутньому; та впровадження реформ, визначених спільно узгодженим Порядком денним асоціації, якщо можливо, до Саміту Східного партнерства, запланованого на листопад 2013 року у Вільнюсі. Було також зазначено, що підписання Угоди про асоціацію з Україною може супроводжуватися відкриттям попереднього застосування частин Угоди. На 16-му Саміті Україна – ЄС, що відбувся 25 лютого 2013 року, Україна підтвердила свій рішучий намір дотримуватися напрямків, визначених Висновками Ради ЄС.

У 2012 році Україна не виконала більшість ключових рекомендацій, що містилися у минулорічному звіті про впровадження Європейської політики сусідства (ЄПС). Проте все ж були здійснені кроки у сфері правової та судової реформи з набуттям чинності Кримінально-процесуальним кодексом України та іншими важливими законодавчими актами. Було також прийнято Закон України "Про біженців та осіб,

які потребують додаткового або тимчасового захисту", хоча його виконання потребує вдосконалення. Слід досягнути більшого прогресу і щодо інших ключових рекомендацій. На основі цього річного звіту, а також з огляду на стає виконання Порядку денного асоціації в 2013 році, Україні пропонується:

- Здійснити швидкі кроки для створення виборчої системи, що заслуговує на довіру, на основі Виборчого кодексу та чітких правил для збалансованого доступу кандидатів до ЗМІ; забезпечити повне впровадження інших рекомендацій ОБСЄ/БДПЛ, підготовлених за результатами проведення парламентських виборів у жовтні 2012 року, а також виправлення недоліків відповідно до публічних зобов'язань Прем'єр-міністра України в діалозі з опозицією та із залученням усіх зацікавлених сторін;
- Без подальших зволікань знайти рішення для випадків політично вмотивованих ув'язнень; зробити подальші кроки для реформування системи судоустрою для попередження її використання в політичних цілях, у тому числі шляхом швидкого виконання усіх рішень Європейського суду з прав людини і рекомендацій Ради Європи щодо умов утримання ув'язнених і надання їм медичної допомоги; у тісних консультаціях з Радою Європи здійснити перегляд закону про прокуратуру, Кримінального кодексу, ролі Вищої ради юстиції, закону про судоустрій і статус суддів та провести реформу правоохоронних органів;
- Посилити боротьбу проти конфлікту інтересів і корупції, у тому числі в судовій системі, а також для покращення бізнес-клімату;
- Припинити негативні явища, які спостерігалися у 2012 році у сфері державних закупівель і у відношенні прозорості бюджетного сектору; розробити та розпочати впровадження стратегії управління державними фінансами; розширити повноваження Рахункової палати і внести зміни до закону про державну службу від листопада 2011 року відповідно до норм ЄС;
- Забезпечити здійснення конституційної реформи в інклюзивний і прозорий спосіб згідно з усіма конституційними нормами й у тісній співпраці з Радою Європи/ Венеціанською комісією;
- Докласти більших зусиль для виконання орієнтирів, передбачених Планом дій з лібералізації візового режиму;
- Виконати усі зобов'язання, передбачені міжнародними нормами щодо біженців і прав людини, зокрема у відношенні принципу утримання від примусової репатріації;
- Встановити макроекономічні рамки, які дадуть можливість поновити підтримку МВФ, вирішивши такі питання, як фінансова стійкість в енергетичній галузі;

- Утриматися від запровадження протекціоністських заходів, таких як утилізаційний збір на автомобілі, які можуть порушувати зобов'язання України у рамках СОТ, і відкликати повідомлення про перегляд зобов'язань України у межах Світової організації торгівлі;
- Дотримуватися своїх зобов'язань у рамках Європейського енергетичного співтовариства (відповідно до Угоди про асоціацію та Порядку денного асоціації).

2. ПОЛІТИЧНИЙ ДІАЛОГ І РЕФОРМА

До глибокої та сталої демократії

Проведення парламентських **виборів** 28 жовтня 2012 року справляє двояке враження. Виборці мали справжній вибір з-поміж партій, які можна було чітко розрізнити; реєстрація кандидатів здійснювалася в інклюзивний спосіб; належним чином функціонувала централізована система реєстрації виборів; виборча агітація була публічною, активною і конкурентною на більшій території країни. Однак відсутність однакових умов, викликана зловживанням адміністративним ресурсом, випадками залякування кандидатів й адміністративного персоналу, відповідального за проведення виборів, незбалансованим висвітленням кампанії у ЗМІ, а також порушеннями та затримками, що спостерігалися у ході підрахунку голосів і затвердження протоколів, стала кроком назад у порівнянні з попередніми загальнодержавними виборами. Прем'єр-міністр України взяв на себе публічне зобов'язання відреагувати на скарги, пов'язані з виборчим процесом. Встановлення результатів виборів у п'яти одномандатних округах виявилось неможливим. Виборче законодавство потребує додаткового вдосконалення для його приведення у відповідність до стандартів ОБСЄ і Ради Європи. Судові процеси, що не відповідали міжнародним стандартам, не дали деяким представникам опозиції брати участь у виборах.

Новий закон про громадські організації, який набув чинності 1 січня 2013 року, став важливим кроком вперед у сфері **свободи зібрань**. За умови його належного виконання, він вирішить такі проблеми як територіальні обмеження діяльності громадських організацій і адміністративні перешкоди для їхньої реєстрації.

Свобода зібрань була підірвана відсутністю сучасного законодавства. Було зроблено кроки для розробки нового законодавства, яке, однак, ще потребує прийняття.

Ситуація зі **свободою ЗМІ** у 2012 році не покращилася. Стали частіше з'являтися повідомлення про фізичні напади на журналістів, тоді як правоохоронні органи не розслідували ці випадки належним чином. В інформаційному просторі домінують проурядові ЗМІ. Тиск на засоби масової інформації, які критикують владу, посилюється. Журналісти та експерти з питань медіа критично відгукувалися про роботу Міжвідомчої робочої групи при Президенті України через її

неспроможність ефективно вирішити ситуацію, що склалася. В парламенті у першому читанні було прийнято закон про наклеп, однак його було відкликано внаслідок гострої критики з боку громадянського суспільства та міжнародної спільноти. Не відбулося прогресу в прийнятті законодавства про громадське мовлення та прозорість прав власності на засоби масової інформації.

Довіра до **судоустрою** України була підірвана судовими справами, які не відповідали міжнародним стандартам справедливості, прозорості та незалежності судового процесу і свідчили про вибіркове використання правосуддя проти лідерів опозиції та членів колишнього уряду. В роботу українських суддів втручаються представники виконавчої гілки влади.

Позитивним кроком стало прийняття в серпні 2012 року Закону України "Про адвокатуру і адвокатську діяльність". Набуття у листопаді чинності новим Кримінально-процесуальним кодексом, розробленим у тісних консультаціях з Радою Європи, стало подальшим важливим кроком. За умови його належного дотримання, Кодекс може відігравати свою роль у забезпеченні справедливого судового розгляду, рівності сторін звинувачення та захисту і попередження жорстокого ставлення та катувань.

Генеральна прокуратура залишається значною мірою nereформованою, виступає проти будь-яких обмежень її нинішніх прав і втручається у розслідування, що проводяться правоохоронними органами. Незважаючи на прийняті у вересні 2012 року зміни до деяких законодавчих актів України з питань удосконалення діяльності прокуратури, Україна потребує комплексної реформи функціонування прокуратури. Потребують перегляду Закон України "Про міліцію" та Кримінальний кодекс.

Незважаючи на те, що Національну антикорупційну стратегію було схвалено у жовтні 2011 року, індекс сприйняття **корупції** залишається високим: "Трансперансі Інтернешнл" поставила Україну на 144-ту місце серед 176 країн у Рейтингу сприйняття корупції у 2012 році. У вересні уряд прийняв Концепцію розвитку системи управління державними фінансами та розпочав розробку відповідного Плану дій. Прогрес у сфері управління державними фінансами є умовою для надання бюджетної підтримки й макрофінансової допомоги ЄС.

Певні кроки були зроблені для підготовки до **конституційної реформи**. У травні 2012 року указом Президента було призначено членів Конституційної асамблеї, що діє як консультативно-дорадчий орган при Президенті України. Асамблея провела три засідання, однак ще досі не було затверджено методологію її роботи. Проект конституційних змін, напрацьованих Асамблеєю, має бути направлений Президенту, який вноситиме їх в парламент. Реформування місцевого самоврядування та судової системи оголошені пріоритетними завданнями. До складу Асамблеї входять деякі представники громадських організацій, однак опозиційні партії відмовилися брати участь у її діяльності. Надзвичайно важливо, щоб процес реформування Конституції був прозорим і здійснювався із залученням усіх зацікавлених сторін.

Інші питання прав людини та врядування

Навесні 2012 року вибори нового **Уповноваженого Верховної Ради з прав людини** спричинили протистояння у дуже поляризованому парламенті. Обрати Омбудсмана поза рамками внутрішньої політичної боротьби не вдалося. Врешті, в секретаріаті Уповноваженого з прав людини відбувся ряд позитивних змін. Знадобляться подальші кроки, щоб створити клімат довіри та довести, що секретаріат Омбудсмана дійсно є незалежним від зовнішніх впливів.

Створення Національного превентивного механізму проти катувань є значним кроком вперед, що відповідає зобов'язанням України згідно Факультативного протоколу до Конвенції проти катувань, ратифікованої Україною у 2006 році. Разом з новим Кримінально-процесуальним кодексом він має значною мірою зменшити кількість **випадків катувань і жорстокого поводження**. Кримінально-процесуальний кодекс передбачає створення Незалежного бюро розслідувань, тобто незалежного органу, наділеного повноваженнями розслідувати випадки катувань і жорстокого поводження. Продовжують викликати стурбованість умови утримання ув'язнених і переповнені місця несвободи.

Ситуація зі **свободою віросповідання** в Україні є загалом задовільною. Влада веде діалог з більшістю релігійних конфесій. Упродовж звітного періоду були певні випадки прояву релігійної ненависті та суперечки щодо об'єктів власності.

Сприяння **гендерній рівності** з боку урядових організацій постраждало від значного уповільнення співпраці з громадянським суспільством, а також певним відходом від раніше досягнутих стандартів.

Було здійснено прогрес у відношенні **прав дитини**. У червні парламент ратифікував Конвенцію Ради Європи про захист дітей від сексуальної експлуатації та сексуального насильства. Уряд схвалив концепцію, а згодом і Національну стратегію попередження соціального сирітства. Проте, незважаючи на вдосконалене законодавство, суспільні та культурні фактори все ще призводять до насильства проти дітей.

Попри прийняття антидискримінаційних положень щодо осіб з особливими потребами, українському законодавству не вистачає комплексних положень щодо **прав осіб з особливими потребами** й необхідності їхньої інтеграції до суспільного та робочого середовища.

У відношенні **трудових прав** не повідомлялося про поступ у процесі прийняття довгоочікуваного оновленого Трудового кодексу. МОП висловлювала занепокоєння з приводу невідповідності певних законодавчих положень її базовим стандартам.

Україна прийняла Закон про **протидію дискримінації**. Нове законодавство є кроком у правильному напрямку, однак йому не вистачає чітких і повних визначень, ширшого масштабу, у тому числі прямого посилення на сексуальну орієнтацію, та інституційних положень для забезпечення його ефективності. ЛГБТ-

спільнота продовжує потерпати від дискримінації та часто є жертвою мови ворожнечі. Її представники не змогли реалізувати своє право на свободу мирного зібрання під час "Київ-Прайд 2012" через протестувальників, які виступають проти ЛГБТ. У жовтні 2012 року прийняття у першому читанні закону, що забороняє пропагування гомосексуалізму, викликав серйозне занепокоєння. Кримськотатарські та ромські меншини, а також такі групи, як іноземні студенти та нелегальні мігранти, потерпають від різних форм дискримінації та інколи від актів насильства. Зменшилося представництво кримських татар в місцевих органах влади, тоді як прийняття законопроекту про депортовані народи було відкладене. Пропозиція Меджлісу кримськотатарського народу провести Міжнародний форум з питань відновлення прав кримськотатарського та інших депортованих народів за підтримки Верховного комісара ОБСЄ у справах національних меншин реалізована не була. Неодноразово повідомлялося про напругу та сутички щодо прав на землю та інших суперечливих питань, зокрема у грудні 2012 року виникли безпорядки, коли група невідомих спробувала організувати погром у сільському кримськотатарському поселенні.

Новий закон, що дозволяє регіональним і місцевим органам влади надавати регіональний статус мовам меншин, якими розмовляють принаймні 10% населення, переважно консолідував використання російської мови в офіційній сфері у східних і південних регіонах, а також мав певний позитивний вплив на право використовувати мови інших меншин. Закон спровокував хвилю протестів з боку опозиційних партій та громадян, які відчують, що ширше використання російської загрожує українській мові.

Правозахисні та міжнародні організації повідомляли про кілька випадків порушення **прав біженців і шукачів притулку**, включаючи через примусову депортацію, систематичну відсутність захисту певних національностей та неповнолітніх без супроводу, широко поширену корупцію у системі надання притулку, а також ненадання доступу представникам Верховного комісара ООН з питань біженців (ВКБ ООН) до шукачів притулку. Прийняття Закону України "Про біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту" було позитивним кроком, однак ще існують практичні виклики для його впровадження й ефективного управління новими структурами.

Україна залишається однією з найбільш централізованих держав Європи, що впливає на місцеве та регіональне **самоврядування**. Практичні результати реформ, що здійснюються у тісній координації з Радою Європи, ще очікуються. ЗМІ та громадські організації повідомляли про посилення тиску на обраних місцевих голів, які не є членами провладної партії. У кількох випадках депутати місцевих рад звільняли обраних місцевих голів і заміщали їх "головами адміністрацій", призначеними центральною владою.

Хоча ЄС продовжив підтримку адміністративної реформи за допомогою проекту SIGMA, ОЕСР/SIGMA і Рада Європи оцінили закон про державну службу, прийнятий на початку 2012 року, як такий, що не відповідає європейським стандартам. У листопаді 2012 року зміни, внесені до цього закону, лише

відстрочили його введення в дію на один рік (з 1 січня 2012 року). Виявилося, що основна причина цього має бюджетний характер, незважаючи на те, що за чинного законодавства державна служба може бути заполітизованою та залежною від суб'єктивних рішень. Саме тому цей закон не забезпечив достатню основу для впровадження програми галузевої бюджетної підтримки у цій сфері. Відповідно проект, на який було виділено 70 млн. євро для підтримки адміністративної реформи, було скасовано. Принаймні певний прогрес було досягнуто завдяки прийняттю закону про адміністративні послуги.

Співпраця з питань зовнішньої політики та політики безпеки, регіональних і міжнародних питань, попередження конфліктів і управління кризовими ситуаціями

У 2012 році Україна приєдналася до 23 з 62 заяв ЄС з питань зовнішньої політики та політики безпеки, до яких вона запрошувалася (у 2011 році таких заяв було 36 з 82). Упродовж останніх трьох років рівень підтримки заяв ЄС знижувався. З іншого боку було досягнуто прогрес у співпраці щодо придністровського питання. П'ять офіційних зустрічей у форматі "5+2" показали життєздатність відновленого переговорного процесу. Протягом 2012 року у зазначеному форматі було досягнуто згоди щодо двох важливих документів: "Принципи та порядок проведення переговорів" і комплексний порядок денний переговорного процесу. Україна займала проактивну позицію у поновлених переговорах у форматі "5+2". Українська дипломатія стала більш активною з огляду на головування України в ОБСЄ у 2013 році. Київ ще раз наголосив на тому, що Придністров'я буде одним з основних питань програми діяльності ОБСЄ у 2013 році.

Україна продовжила брати конструктивну участь у роботі **Місії ЄС з надання допомоги на кордоні Молдови та України (EUBAM)**. За підтримки EUBAM українські митна та прикордонні служби, як і раніше, нарощували свою спроможність і забезпечували міжвідомчу співпрацю як у межах України, так і між Україною та Республікою Молдова. Місія EUBAM продовжила підтримувати здійснення демаркації державного кордону з Молдовою, а також впровадження спільного пілотного проекту, започаткованого з Республікою Молдова у лютому 2012 року, що запроваджував спільний контроль на території України за ділянкою кордону "Бричень – Росошани".

Україна направила свого представника до Штабу операції ATALANTA. Продовжилося обговорення питання впровадження українського морського патруля та польотів розвідувальної авіації, а також розгортання підрозділів захисту морських суден. Тривали перемовини щодо підписання Адміністративної домовленості про стратегічний повітряний транспорт. Україна збирається у 2014 році брати участь у бойовій групі HELBROC, запропонувавши для цього свої можливості стратегічних повітряних перевезень, діяльність морського підприємства та десять штатних офіцерів. У 2013 році має стати повністю операційною Українсько-польсько-литовська бригада для виконання завдань у рамках майбутніх місій спільної політики безпеки та оборони.

3. ЕКОНОМІЧНА ТА СОЦІАЛЬНА РЕФОРМА

Макроекономічні рамки та функціонування ринкової економіки

Вплив негативної глобальної ситуації на економіку України продовжив посилюватися у 2012 році. Після потужного зростання на рівні 4,2% у 2010 році та 5,2% у 2011 році, у 2012 році **ріст ВВП** уповільнився до 0,2% внаслідок зменшення обсягів промислового виробництва, низької продуктивності сільського господарства та жорстких кредитних умов. За відсутності активного глобального економічного відновлення, очікується, що реальний ріст у 2013 році залишиться повільним.

Низькі продовольчі ціни дали можливість утримувати під контролем **інфляцію**. На кінець року споживча інфляція знизилася до рекордно низьких -0,2% після 9,1% і 4,6% у грудні 2010 і 2011 років². **Фіскальний дефіцит** України перевищив цільовий показник, узгоджений з МВФ у 2012 році. МВФ очікує, що дефіцит підвищиться до 5,3% ВВП (з 4,2% ВВП у 2011 році) переважно через відмову держави збільшувати тарифи на газ для населення та комунальних підприємств до рівня рентабельності, а також через підвищення урядових витрат перед парламентськими виборами у жовтні 2012 року. Завдяки зростанню ринку після кризи 2008 – 2009 років, державний борг стабілізувався на рівні 36-40% ВВП у 2011 – 2012 роках.

Вже досить високий дефіцит **поточного рахунку** додатково виріс у 2012 році, досягнувши 68,3% ВВП (з 5,5% у 2011 році). На кінець 2012 року золотовалютні резерви зменшилися до 25,3 млрд. дол. США (18,6 млрд. євро). Україна не отримала траншів у рамках угоди резервного кредитування з МВФ у 2012 році, оскільки влада країни не досягнула домовленості з МВФ щодо тарифів на газ і показників бюджету. Макрофінансова допомога Європейського Союзу у розмірі 610 млн. євро може надаватися за умови здійснення платежів з боку МВФ.

Прогрес у впровадженні структурних реформ для посилення конкурентоспроможності був повільним. Обсяг прямих іноземних інвестицій залишається низьким у порівнянні з іншими країнами регіону. Адміністративна реформа не відповідала європейській практиці, а технічні поради проекту SIGMA не були належним чином взяті до уваги при підготовці нового закону про державну службу. До цього закону не було внесено змін, не зважаючи про неодноразові звернення ЄС. Втім зроблено початкові кроки для підготовки реформи управління державними фінансами завдяки розробці відповідної концепції у вересні 2012 року та формулюванню плану дій.

Соціальна ситуація та зайнятість

Економічна криза продовжила негативно впливати на показники **зайнятості** та соціальну ситуацію. Відповідно до даних МОП, рівень активності працездатного населення складав 73,0% (перша половина 2012 року), а рівень зайнятості – 66,9%.

² Усі цифри наводяться за даними Держкомстату України.

У той час, як показник безробіття був 7,9% у 2011 році (8,8% серед чоловіків, 6,8% серед жінок і 18,6% серед молоді), у 2012 році безробіття очікується на рівні 7,5%.

Згідно з Глобальним пактом МОП про робочі місця у червні минулого року було підписано Національну тристоронню угоду про зайнятість і робочі місця, що відповідав Порядку денному МОП з достойної праці. Це досягнення могло б стати кроком назустріч комплексному підходу до зайнятості й соціальних викликів, а також сприяти соціальному діалогу. Угода встановила конкретні цілі щодо рівня зайнятості та підготовки/ перепідготовки працівників, які мають бути досягнуті у 2017 році.

Було теоретично підвищено соціальні виплати й заробітні плати з метою пом'якшити вплив кризи, однак в реальності виплати не були здійснені. Нове законодавство, що набуло чинності, було спрямоване на підвищення рівня зайнятості серед вразливих груп (наприклад, молоді, батьків з дітьми до шести років, осіб з особливими потребами, сиріт й осіб, віком понад 50 років). Протягом одного року працедавці зможуть повернути обсяг соціальних зборів, сплачених за взяття на роботу осіб, які підпадають під зазначені категорії.

Не було досягнуто прогресу щодо прийняття довгоочікуваного оновленого Трудового кодексу.

У червні 2012 року парламент прийняв закон про зміни до Кодексу України про адміністративні правопорушення та Кримінального кодексу України для посилення відповідальності за порушення вимог законодавства про безпеку і гігієну праці. Цей закон спрямовано на те, щоб виправити нинішню ситуацію, коли підприємці готові краще заплатити невеликий штраф, аніж створювати безпечні умови праці. Реальне покращення гігієни та безпеки праці потребуватиме більш комплексного підходу, посилення інституційної спроможності та підготовки. Проект ЄС щодо гігієни та безпеки праці, який впроваджувався МОП, закінчився у вересні 2012 року. Має бути забезпечена стабільність досягнутих покращень.

4. ТОРГОВІ ПИТАННЯ, РИНКОВА ТА РЕГУЛЯТОРНА РЕФОРМА

ЄС є другим найбільшим торговим партнером України – у 2011 році³ його частка у торговому обороті України склала 27%. Збільшилися потоки **двосторонньої торгівлі** й упродовж перших одинадцяти місяців 2012 року оцінювалися на рівні 35,2 млрд. євро. Експорт ЄС до України переважно складається з продукції машинобудування та автомобілів, а також інших товарів промислового виробництва і хімічної продукції. З України ЄС імпортує головним чином промислову продукцію (в основному залізо та сталь), харчові продукти та напої (зернові, насіння олійних культур).

У вересні 2012 року Україна направила СОТ повідомлення про свій намір переглянути тарифи на імпорт значної кількості сільськогосподарських і

³ Під час підготовки цього звіту дані за 2012 рік ще були відсутні.

промислових товарів. Цей крок викликав як комерційні, так і системні занепокоєння, що, серед іншого, стосувалися також впливу такої дії на глобальну торгову систему. Викликало стурбованість прийняття парламентом у листопаді минулого року нового Закону України "Про митний тариф", яким було змінено митні тарифи на приблизно 100 тарифних позицій до найвищого рівня, передбаченого умовами вступу України до СОТ.

Набуття чинності новим **Митним кодексом України** у червні 2012 року мало значний і позитивний вплив у кількох сферах. Новий Кодекс розширив права суб'єктів підприємницької діяльності, дозволивши їм обирати пункт пропуску на митну територію України, а також переклавши тягар доказування щодо оцінки митної вартості на державу. Суб'єкти підприємницької діяльності отримали право подавати електронні декларації та вносити зміни до їхніх митних декларацій протягом трьох років після випуску товарів. Новий Кодекс також спростив умови митних потоків завдяки зниженню кількості документів митного декларування, обмеживши строк митного оформлення до чотирьох годин і запровадивши концепції попереднього декларування та авторизованого суб'єкта економічної діяльності. Покращився контроль оцінки митної вартості, щодо якого тепер надходить менше скарг з боку підприємців, однак контроль класифікації продовжує викликати занепокоєння, оскільки митні органи схильні змінювати класифікацію товарів, що імпортуються, на вищі митні категорії. Покращення можуть допомогти у боротьбі з корупцією, яка і надалі викликає серйозне занепокоєння.

У сфері **вільного руху товарів** Україна підготувала зміни до Закону України "Про стандартизацію", що передбачає створення окремого органу стандартизації для будівельної галузі. Така пропозиція не відповідає практиці ЄС і потребує перегляду. Здійснюється розробка нового проекту Закону України "Про метрологію та метрологічну діяльність". Україна схвалила 40 технічних регламентів, що у загальних рисах відповідають директивам ЄС, і продовжує підготовку двадцяти інших таких документів. Розпочався процес перегляду чинних технічних регламентів для забезпечення їхньої більш точної відповідності директивам ЄС. Україна заклала правову основу для ринкового нагляду та започаткувала відповідну роботу.

У відношенні **санітарних і фіто-санітарних (СФС)** питань, Україна схвалила План інституційної реформи у ході підготовки до створення ВПЗВТ. Наразі за підтримки ЄС розробляється детальний План дій. Україна здійснює розробку стратегії продовольчої безпеки, а також переліку СФС законодавства, яке має бути наближене до стандартів ЄС. Готуються закони про безпеку продукції, здійснення державного контролю, ветеринарних перевірок, нових харчових продуктів (novel food), гігієни виробництва і корму для тварин. В Україні було видано Наказ МОЗ "Про затвердження мікробіологічних критеріїв для встановлення показників безпечності харчових продуктів". Продовжується підготовка персоналу з питань СФС, частково за допомогою TAIEХ, у таких сферах як добробут тварин, африканська чума свиней та інспекція підприємств харчової промисловості. Існує потреба посилити зусилля також і на регіональному рівні.

Бізнес-клімат залишався у 2012 році незадовільним. Головними причинами цього є відсутність верховенства права та широко поширена корупція. Позитивними елементами були прийняття нового Митного кодексу та прогрес, досягнутий за допомогою системи автоматичного відшкодування ПДВ. Поганий бізнес-клімат негативно впливає на малі та середні підприємства: їхній внесок в економіку України падає на фоні зменшення рівня трудової зайнятості у таких підприємствах на приблизно 10% у період з 2007 по 2010 роки. Україна продовжує залишатися на низькій позиції у рейтингу Світового банку "Простота ведення бізнесу": у 2012 році вона пересунулася на 137-ме місце (у переліку зі 185 країн) завдяки певним покращенням щодо започаткування бізнесу, реєстрації власності та сплати податків. "Трансперенсі Інтернешнл" поставила Україну на 144-те місце серед 176 країн у Рейтингу сприйняття корупції 2012 року. Ці рейтингові позиції свідчать про недостатню діяльність Національного антикорупційного комітету при Президенті України та відображають наслідки внесення змін до законодавства про державні закупівлі.

Упродовж 2012 року уряд вніс до парламенту законопроекти, якими було запроваджено зміни до **Закону України "Про акціонерні товариства"** щодо спрощення порядку реорганізації акціонерних товариств у компанії різних форм власності, а також щодо зменшення кворуму, необхідного для проведення загальних зборів акціонерів. Жоден з цих законів ще не був прийнятий. Для усіх публічних підприємств було запроваджено вимогу використовувати міжнародні стандарти фінансової звітності.

У сфері **фінансових послуг** у вересні 2012 року було прийнято Закон України "Про депозитарну систему України", який викликав занепокоєння бізнесу щодо можливого створення Центрального депозитарію під контролем Національного банку України (НБУ). Україна запровадила законодавчі зміни до функціонування **платіжних систем** і неготівкових платежів, які передбачають створення Національного клірингового центру електронних платежів під наглядом НБУ. Потенційна монополізація цієї сфери спричинила стурбованість серед операторів ринку. Національна комісія з цінних паперів і фондового ринку та Державна комісія з регулювання у сфері ринків фінансових послуг підпорядковані Президенту України, а не Кабінету Міністрів України. Обидві небанківські регулятори є повністю залежними від державного фінансування, що не відповідає найкращим міжнародним практикам. Основними слабкими сторонами ринку фінансових послуг в Україні залишаються недостатня консолідація сектору та занадто велика кількість слабо капіталізованих і нежиттєздатних фінансових інституцій. Україні потрібно здійснити прогрес у відношенні адекватного забезпечення капіталом сфери банків і цінних паперів, захисту прав інвесторів і споживачів фінансових послуг.

У сфері **руху капіталу** Національний банк України (НБУ) запровадив вимогу обов'язкового продажу надходжень отриманих від обміну валюти у ході експортних операцій і обов'язкового переведення в національну валюту будь-яких індивідуальних трансферів з-за кордону понад 150 000 грн. 19 листопада 2012 року НБУ також зменшив максимальний строк для репатріації прибутків зі 180 до 90

днів і встановив вимогу продажу 50% прибутків від експортної, отриманих в іноземній валюті. Ці заходи діятимуть упродовж півроку. Також 19 листопада НБУ створив комітет з попередження шахрайських операцій на ринку обміну валют.

Інші ключові сфери

Доповненнями до **Податкового** кодексу було змінено правила адміністрування податків і запроваджено нові ставки податків та податкові пільги в Україні. Подальші зусилля України щодо реформування податкової системи можуть отримати значні переваги від більш широкого залучення експертів і представників ділового сектору. Було досягнуто певного прогресу у вирішенні давнього питання про відшкодування ПДВ завдяки вдосконаленню системи автоматичного повернення ПДВ; приблизно 50% відшкодувань здійснювалися в автоматичному режимі. Зросли загальні обсяги відшкодування ПДВ. Найбільш ефективною автоматизована система виявилась для великих платників податку, в той час, як значна кількість малих підприємств не мали доступу до цієї системи через її суворі критерії. Суб'єкти господарської діяльності скаржились на тиск, що проявлявся у вимозі сплатити податок на прибуток підприємств наперед в обмін на можливість отримати відшкодування ПДВ, або утриматися від подання заявок на відшкодування ПДВ. У сфері **боротьби з економічними злочинами** в Україні кримінальне покарання за контрабанду товарів було замінено на штрафи, розмір яких визначається відповідними органами влади залежно від тяжкості конкретного діяння. Це викликає занепокоєння щодо можливого негативного впливу на проведення розслідувань і запровадження санкцій за контрабанду підакцизних товарів, особливо цигарок. Враховуючи значні прибутки, високі штрафи не завжди забезпечують належний рівень стримування від протиправної діяльності. Очікується, що українська сторона надасть подальшу інформацію стосовно впливу внесених змін. ЄС продовжуватиме ретельно вивчати це питання.

У 2012 році Антимонопольний комітет прийняв постанову про пом'якшення відповідальності за участь у картелях. У серпні до парламенту було передано проект Закону України "Про **державну допомогу** суб'єктам господарювання", спрямований на наближення до правил ЄС. У рамках законопроекту пропонується призначити Антимонопольний комітет уповноваженим органом у сфері державної допомоги та наділити Кабінет Міністрів України важливими функціями щодо звільнення від повідомлень. У вересні Кабінет Міністрів України затвердив концепцію програми розвитку конкуренції.

За деякими напрямками у 2012 році відбулося погіршення ситуації із захистом **прав інтелектуальної власності** (ПІВ) та дотриманням законодавства в цій сфері. Особливе занепокоєння викликав стан захисту авторських і суміжних прав: широкого розповсюдження набули явища піратства та підробки, а правоохоронні органи не забезпечували координацію своєї діяльності. Також викликають занепокоєння інституційна й адміністративна слабкість Державної служби інтелектуальної власності. Законодавство України не забезпечує адекватного і дієвого дотримання прав інтелектуальної власності, особливо у цифровому середовищі. Існуючі кримінальні санкції виявилися неефективними з точки зору

стримування таких правопорушень, а правила щодо знищення продукції, що порушувала ПІВ, і засобів її виробництва, застосовувалися в непослідовний спосіб. У 2012 році відбулися певні зрушення, що викликають стурбованість, відносно системи організацій колективного управління, зокрема, це стосується акредитації організацій колективного управління. Створення системи організацій колективного управління відповідно до стандартів ЄС сприятиме забезпеченню виплати авторських гонорарів, прокладаючи шлях до належного впровадження положень ВПЗВТ.

У галузі **політики розвитку підприємств** у квітні 2012 року Президент України підписав Закон України "Про розвиток і державну підтримку малого і середнього підприємництва в Україні". Визначення малих і середніх підприємств, що міститься в Законі, спрямоване на наближення до норм законодавства ЄС. Закон визначає цілі й завдання нового уповноваженого органу в сфері розвитку малого і середнього підприємництва, що підпорядковуватиметься Кабінету Міністрів України та відповідатиме за формування і реалізацію державної політики в сфері розвитку малого і середнього підприємництва та створення інструментів її реалізації.

Досі спостерігається відсутність узгодженого стратегічного підходу до наближення політики у сфері **державних закупівель** до правил і стандартів ЄС. Протягом 2012 року було прийнято цілий ряд змін до Закону України "Про здійснення державних закупівель", які обмежили обсяг конкурентних процедур шляхом або вилучення певних операцій зі сфери закону, або значного розширення переліку закупівель, що здійснюються в одного учасника. У травні було затверджено зміни до зазначеного Закону, що стосуються здійснення державних закупівель комунальними підприємствами, проте, через розбіжності у визначенні таких підприємств і, в деяких випадках, через високі граничні обмеження щодо застосування цього закону, концепція "комунальних підприємств" не в повній мірі відповідає правилам ЄС.

Починаючи з січня 2012 року, створюються підрозділи **внутрішнього аудиту** та проводиться аудит міністерств, інших центральних органів виконавчої влади, їхніх територіальних підрозділів і бюджетних організацій. Проте необхідні подальші свідчення того, що ці аудиторські перевірки здійснюються відповідно до міжнародних стандартів. Їхня ефективність може виявитись обмеженою за відсутності комплексної Стратегії внутрішнього контролю, яка б спиралася на відповідні міжнародні засади (COSO-ERM), і стратегічного бачення взаємодії внутрішнього контролю, внутрішнього аудиту та фінансової інспекції.

У червні 2012 року було затверджено доповнення до Положень про Державну службу **статистики** України та відновлено її професійну незалежність згідно з європейськими стандартами. Розроблено багаторічну програму розвитку державної статистики на період 2013 – 2017 років з урахуванням рекомендації глобальної оцінки 2011 року та найкращого досвіду ЄС.

Україна підготувала проект Концепції державної політики захисту **прав споживачів**, основна ідея якої полягає у поступовій передачі ініціативи від держави на користь залучення організацій споживачів до питань захисту їхніх прав. Концепція також передбачає заходи щодо інформування споживачів, їхньої освіти та надання консультацій, доступу до правосуддя, спільних дій споживачів і позасудового вирішення спорів. Концепція ще не схвалена. Не було забезпечено поступу в затвердженні законодавства у сфері захисту прав споживачів фінансових послуг.

5. СПІВРОБІТНИЦТВО У СФЕРІ ЮСТИЦІЇ, СВОБОДИ ТА БЕЗПЕКИ

Темпи роботи у сфері міграції і притулку уповільнились. Були затверджені Стратегія державної міграційної політики та відповідний План дій, але Державна міграційна служба (створена у 2010 році) не змогла розпочати повномасштабну й ефективну роботу. Завершено доопрацювання великого проекту, фінансованого ЄС, щодо підтримки ДМС у рамках Комплексної програми розбудови інституційної спроможності й розпочато відповідні підготовчі заходи.

У лютому 2012 року було опубліковано Другий звіт ЄС щодо виконання Україною положень **Плану лібералізації візового режиму**. Продовжилася реалізація Угоди між ЄС і Україною **про спрощення оформлення віз** й **Угоди про реадмісію**, а в липні було здійснено моніторинг ходу їхньої реалізації. Також у липні 2012 року було підписано зміни до Угоди про спрощення оформлення віз. Продовжилися переговори з деякими країнами ЄС щодо виконання Протоколів до Угоди про реадмісію.

Щодо **притулку** в липні 2012 року в Україні було схвалено Закон України "Про біженців і осіб, що потребують додаткового або тимчасового захисту". Було розпочато роботу з підготовки відповідних нормативних актів. Правозахисні й міжнародні організації повідомляли про декілька випадків порушень **прав біженців** і шукачів притулку, включаючи випадки примусової репатріації, недостатнього рівня захисту представників окремих національностей і неповнолітніх без супроводу, широке розповсюдження корупції в системі притулку, ненадання доступу представникам Верховного уповноваженого ООН з питань біженців до шукачів притулку.

В 2011 році в Україні розпочалась реалізація Інтегрованої стратегії **управління державним кордоном** і відповідного Плану дій, для виконання якого було започатковано програму бюджетної підтримки ЄС із загальним бюджетом в 66 млн. євро.

У січні 2012 року було затверджено План дій з реалізації стратегії **боротьби з організованою злочинністю**. Досі не підписаним залишається Третій протокол щодо незаконного виробництва і торгівлі вогнепальною зброєю, її частинами, компонентами та боеприпасами.

В 2011 році процес адміністративної реформи майже паралізував кримінальні розслідування випадків **торгівлі людьми**, що призвело до значного скорочення у 2012 році кількості судових позовів і потерпілих, особу яких було встановлено. Адміністративні спроможності щодо протидії торгівлі людьми було послаблено, частково через реорганізацію Міністерства внутрішніх справ України. За словами Міністра внутрішніх справ України боротьба з цим явищем не належала до пріоритетів діяльності Міністерства. Відповідні територіальні підрозділи, підпорядковані територіальним управлінням з розслідування кримінальних справ, потерпали від високого рівня плинності кадрів і нестачі фінансових ресурсів.

Значний прогрес було досягнуто у сфері **боротьби з відмиванням грошей** і фінансуванням терористичної діяльності. Завдяки прийняттю Закону України "Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, або фінансуванню тероризму" і трьох законів щодо відмивання грошей та замороження терористичних активів було суттєво вдосконалено законодавство України в цій сфері. Група з розробки фінансових заходів протидії відмиванню коштів і фінансуванню тероризму (FATF) вилучила Україну з переліку держав, системи протидії відмиванню коштів яких мали стратегічні недоліки, тож Україна більше не є об'єктом моніторингу.

У відношенні протидії незаконному обігу **наркотичних засобів** Україна продовжила реалізацію Національної стратегії щодо наркотиків і відповідного Плану дій, у тому числі шляхом включення інституційних заходів до сфери діяльності створеної в 2011 році Державної служби з контролю за наркотиками. Також у квітні в Брюсселі відбувся Діалог ЄС з питань боротьби з наркотиками з Азербайджаном, Грузією, Республікою Молдова та Україною. Продовжувалось співробітництво з Європейським моніторинговим центром з наркотиків і наркотичної залежності (EMCDDA), що базується на положеннях на Меморандуму про взаєморозуміння, підписаного в 2010 році. У травні Україна взяла участь в інформаційному тижні EMCDDA з питань наркотиків і наркотичної залежності (Reitox) в Лісабоні. Наприкінці червня 2012 року Український медичний і моніторинговий центр алкоголю і наркотиків (УММЦАН) МОЗ України направив щорічний звіт, підготовлений за рекомендаціями EMCDDA.

Було затверджено зміни до Закону України "Про захист **персональних даних**". Проте цей Закон не повністю відповідає міжнародним стандартам і стандартам ЄС. Серед іншого, надалі викликає занепокоєння недостатній рівень гарантій свободи слова і незалежності наглядового органу. Очікується, що ці питання будуть вирішені шляхом внесення подальших змін до Закону.

Не було забезпечено жодного прогресу після парафування (в грудні 2011 року) проекту Угоди між Україною та Євроюстом. Подальші кроки будуть залежати від приведення законодавства щодо захисту даних у повну відповідність до європейських стандартів.

У сфері **судової співпраці** 1 січня 2012 року набув чинності Другий додатковий протокол до Європейської Конвенції про взаємну допомогу в кримінальних справах.

6. ТРАНСПОРТ, ЕНЕРГЕТИКА, ОХОРОНА НАВКОЛИШНЬОГО СЕРЕДОВИЩА, ІНФОРМАЦІЙНЕ СУСПІЛЬСТВО, ДОСЛІДЖЕННЯ ТА ІННОВАЦІЇ

Транспортна стратегія України 2010 року передбачала розробку під-секторальних програм у транспортній галузі. Попри те, що затвердження цих програм було передумовою виплати траншів програми бюджетної підтримки у транспортній галузі в 2012 році, жоден проект програми схвалено не було. Після затвердження у травні 2011 року Стратегії підвищення рівня безпеки дорожнього руху в Україні на період до 2015 року в березні 2012 року Кабінет Міністрів України схвалив відповідний План дій. У сфері морського транспорту Україна й досі залишається в чорному списку Паризького Меморандуму про взаєморозуміння щодо державного портового контролю. Для вирішення проблемних питань у сфері безпеки мореплавства Україна створила нову Державну інспекцію з безпеки на морському та річковому транспорті. Необхідні подальші заходи у цій сфері. В червні було прийнято Закон України "Про морські порти України", що регулює питання адміністрування й управління портами, контролю судноплавства та нагляду і контролю за діяльністю портів. У сфері внутрішніх водних шляхів Україна й досі не застосовує стандарти ЄС щодо технічних вимог до суден внутрішніх водних шляхів. У вересні 2012 року після попереднього технічного вирішення питання про сертифікацію повітряних суден було відновлено переговори стосовно Угоди між ЄС і Україною щодо Спільного авіаційного простору. ЄС і Україна збережуть власні методики сертифікації й рухатимуться у напрямку перегляду положень Меморандуму про взаєморозуміння про наближення сертифікаційних систем.

Україна досягла прогресу у виконанні деяких зобов'язань у рамках Угоди про створення **Енергетичного** співтовариства. Зокрема, український регуляторний орган затвердив правила сертифікації прийнятних споживачів природного газу і доступу третіх сторін до газотранспортної системи, проте необхідна подальша робота щодо забезпечення їхньої повної відповідності вимогам законодавства ЄС. У червні 2012 року було прийнято зміни до Закону України "Про природні монополії", що можна вважати першим кроком до створення системи стимулюючого регулювання сектору. До парламенту було направлено проект Закону України "Про засади функціонування ринку електричної енергії". Розробляється законодавство про державне регулювання енергетичної галузі та закони, спрямовані на наближення до норм Енергетичного співтовариства про енергетичну ефективність будівель і Директиви про енергетичні послуги. Очікується, що Україна якнайшвидше узгодить із Секретаріатом Енергетичного співтовариства План дій і Дорожню карту виконання зобов'язань перед Енергетичним співтовариством і забезпечить досягнення прогресу в їх виконанні. Було відзначено відсутність поступу в наближенні тарифів на енергоносії до рівня рентабельності. Це і надалі залишається перешкодою для забезпечення сталості роботи всього сектору. Як і раніше, викликає занепокоєння низький рівень оплати споживання

енергетичних ресурсів (побутові споживачі – приблизно 85%, комунальні опалювальні підприємства – приблизно 40%).

Україна продовжила реалізацію положень Спільної заяви про модернізацію газотранзитної системи України 2009 року. Завдяки внесенню змін до Закону України "Про трубопровідний транспорт" у квітні та прийняттю постанови, що дозволила здійснити корпоратизацію двох ключових дочірніх підприємств НАК "Нафтогаз України" – ДК "Укртрансгаз" та ДК "Укргазвидобування", було забезпечено прогрес в розділенні функцій НАК "Нафтогаз України". Очікувалося, що цю роботу буде завершено до кінця 2012 року. В грудні було підписано Угоду між ЄС та Світовим банком про створення Трастового фонду з реструктуризації НАК "Нафтогазу". Забезпечення діяльності цього фонду матиме велике значення для прокладання шляху до надання в майбутньому кредитних ресурсів міжнародними фінансовими інституціями.

Україна ще не завершила перегляд Енергетичної стратегії на період до 2030 року. Стратегія повинна містити зобов'язання української сторони у рамках Угоди про створення Енергетичного співтовариства, а також відображати рекомендації Міжнародного енергетичного агентства, що містяться в комплексному дослідженні енергетичного сектору країни, що частково фінансувалося ЄС. У цій Стратегії також мають бути враховані спільні коментарі ЄС, США і Світового банку.

У квітні 2012 року Україна оголосила про плани щодо впровадження Ініціативи прозорості видобувних галузей. У жовтні робоча група, створена за участі представників багатьох зацікавлених установ, розпочала роботу над підготовкою плану дій. Поступово, хоча і з певним запізненням, викликаним недостатністю фінансових ресурсів, виконується Майстер-план з розвитку вугільної промисловості України, головний результат реалізації програми розвитку вугільного сектору України, фінансованої коштом ЄС. У квітні було прийнято Закон України "Про особливості приватизації вугледобувних підприємств".

В листопаді 2012 року було внесено зміни до Закону України "Про альтернативні джерела енергії". Україні необхідно значно посилили зусилля щодо енергоефективності й використання відновлюваних джерел енергії. Також серед інших заходів слід забезпечити затвердження проекту Плану дій у сфері енергоефективності на період до 2020 року відповідно до зобов'язань України у рамках Угоди про створення енергетичного співтовариства й прийняття законопроекту про ефективне використання паливно-енергетичних ресурсів.

ЄС продовжує надавати допомогу в сфері енергетики/енергоефективності у рамках двох програм бюджетної підтримки (157 млн. євро) технічної допомоги, заходів Твіннінг, Інвестиційного інструменту програм сусідства, а також за рахунок внеску до Фонду Східноєвропейського партнерства з енергоефективності й охорони навколишнього середовища.

Роботу в межах Інструменту співробітництва у сфері ядерної безпеки ЄС зосереджено на подоланні наслідків Чорнобильської аварії (Фонд "Укриття",

Рахунок ядерної безпеки), питаннях управління радіоактивними відходами та підвищення рівня операційної безпеки діючих АЕС. ДП НАЕК "Енергоатом" розробило "пакет підвищення рівня операційної безпеки" для АЕС України на загальну суму в 1,2 млрд. євро. ЄС (Євратом) і ЄБРР вивчають можливість надання позики для забезпечення допомоги в реалізації заходів, передбачених цим "пакетом". У вересні 2012 року парламент схвалив будівництво двох нових блоків потужністю 1000 мегават на майданчику Хмельницької АЕС, не чекаючи на результати оцінки впливу на навколишнє середовище, що є обов'язковою вимогою згідно Конвенції Еспоо.

У сфері **зміни клімату** в червні уряд України започаткував національну платформу з питань зеленої економіки/сталого розвитку під егідою Міністерства економіки. З України було знято заборону на продаж квот на викиди парникових газів відповідно до Кіотського протоколу Рамкової конвенції ООН про зміну клімату (UNFCCC). ЄБРР надасть Україні експертну підтримку щодо можливої розробки національної системи продажу квот на викиди парникових газів. Україна взяла участь у підготовці майбутнього регіонального проекту ЄС "Кліма-Схід" (18 млн. євро), що заплановано до реалізації протягом 2013 – 2016 років. Україна заохочується до розбудови відповідних спроможностей і участі в новому механізмі вуглецевого ринку, що буде створено за результатами 17-ї та 18-ї сесій сторін-учасниць конференції UNFCCC. Також Україна заохочується здійснити додаткові зусилля для повної імплементації Канкунської та Дурбанської угод, зокрема розробити стратегію низьковуглецевого розвитку. Також очікується, що Україна ратифікує Дохинську угоду щодо другого періоду виконання зобов'язань Кіотського протоколу.

Продовжувалася робота з реалізації Національної стратегії **екологічної** політики та відповідного Плану дій. У грудні Міністерство екології та природних ресурсів України оприлюднило звіт з оцінки громадянським суспільством ходу реалізації положень Стратегії в 2011 році. У травні було затверджено програму управління водним ресурсами на період до 2021 року. Міністр екології України затвердив план наближення законодавства у сфері охорони довкілля. Надалі викликають занепокоєння невирішені питання щодо забруднень, спричинених промисловими звалищами. Для підвищення рівня поінформованості суспільства у квітні 2012 року Міністерство екології та природних ресурсів України організувало проведення "Українського природоохоронного форуму". Після рішення Засідання сторін-учасниць Орхуської конвенції у липні 2011 року про попередження України щодо невиконання зобов'язань у рамках Конвенції в травні Україна направила до Секретаріату Орхуської конвенції звіт про хід реалізації положень. Згідно цього звіту відповідний законопроект перебуває на стадії розробки, однак оцінка Засідання сторін-учасниць свідчить про те, що він не забезпечує повної реалізації заходів, що вимагалися Засіданням сторін-учасниць 2011 року. Після винесення у травні 2011 року попередження про невиконання положень Конвенції Еспоо Україна повідомила Комітету з виконання Конвенції Еспоо про те, що відповідний законопроект про оцінку впливу на навколишнє середовище було передано на розгляд парламенту, проте він не пройшов перше читання до завершення каденції попереднього скликання Верховної Ради України після жовтневих виборів 2012

року. Україна заохочується посилити власне природоохоронне законодавство і відповідні адміністративні спроможності, послідовно застосовувати процедури оцінки впливу на навколишнє середовище і приділяти особливу увагу залученню громадськості. ЄС надає допомогу в розмірі 35 млн. євро за програмою бюджетної підтримки природоохоронної галузі.

В листопаді 2012 року Україна приєдналася до Статуту **Регіонального екологічного центру** для Центральної і Східної Європи (РЕЦ ЦСЄ), що дозволило відкрити відділення РЕЦ ЦСЄ в Україні.

У сфері **цивільного захисту** Україна продовжила співпрацювати з передовою програмою Східного партнерства з попередження, готовності та реагування на природні й техногенні катастрофи ("PPRD Схід"). У рамках цієї програми Україна бере участь у розробці Електронного атласу регіональних ризиків. Україна заохочується використати методичний документ щодо питань Політики оцінки ризиків для регіону Східного партнерства, підготовлений у рамках програми "PPRD Схід". У грудні 2012 року Міністерство з питань надзвичайних ситуацій України було перетворене на Комітет при Міністерстві оборони України.

Україна стала однією зі 168 країн, що схвалили План Хього (Hyogo Framework for Action: Building the Resilience of Nations and Communities to Disasters), проте робота зі зменшення ризиків виникнення надзвичайних ситуацій і досі перебуває на початковому етапі й потребуватиме значних зусиль в майбутньому для розбудови відповідних спроможностей і процесів.

У сфері **інформаційного суспільства** Україна визначила повноваження регуляторного органу, усунула дублювання функцій щодо контролю за встановленням тарифів і значно розширила повноваження регуляторного органу щодо визначення операторів телекомунікаційних послуг, які володіють значною долею ринку. Регуляторний орган також розробив уніфіковані вимоги до маршрутизації трафіку голосової телефонії операторами телекомунікаційних послуг в телекомунікаційних мережах загального користування (діє з липня 2012 року).

Попри те, що у 2008 році Україна ратифікувала Європейську конвенцію про транскордонне телебачення (ЕСТТ), до 2012 року були внесені лише незначні зміни до законодавства про **аудіовізуальні** послуги. Частково це є наслідком затримок з переглядом самої Конвенції. У середині грудня 2012 року до парламенту було направлено два законопроекти про створення системи громадського мовлення, проте жоден з них не відповідає європейським стандартам, і обидва потребують подальшого опрацювання.

У сфері **досліджень й інновацій** участь України в Сьомій рамковій програмі з досліджень і технологічного розвитку (FP7) продовжилася на належному рівні. Україна стала сьомою найбільш активною країною-партнером програми. Загалом 125 державних і приватних установ з України беруть участь в 123 проектах у рамках FP7. Загальний внесок ЄС до реалізації цих проектів становить

390 млн. євро, з яких 18 млн. отримали партнери з України. Найбільшу активність вони проявили в спільних дослідницьких проектах у сфері охорони довкілля, здоров'я, сільського господарства та міжнародної співпраці.

7. КОНТАКТИ МІЖ ЛЮДЬМИ, ОСВІТА Й ОХОРОНА ЗДОРОВ'Я

Україна значно просунулася в реалізації реформи у сфері освіти, зокрема **вищої освіти**, що забезпечило значний поступ у напрямку впровадження Болонських принципів. Україна досягла значного прогресу в організації перших двох циклів вищої освіти й виконання заходів із забезпечення якості та Європейської системи накопичення та переказу кредитів у вищій освіті (ECTS). Необхідні подальші зусилля (методична підтримка та внесення змін до законодавства) у таких сферах, як реформування третього циклу, застосування результатів навчання та розробка внутрішніх і зовнішніх механізмів забезпечення якості. В цьому відношенні уряд України запропонував внести зміни до законодавства у сфері вищої освіти. Ці зміни стосуються ключових аспектів Болонського процесу: запровадження трициклічної системи; надання більшої автономії ВНЗ; надання більш широких прав організаціям студентського самоврядування; підтримка компаній, які працевлаштовують випускників ВНЗ; вдосконалення законодавчих засад для здійснення незалежного зовнішнього оцінювання. У грудні Кабінет Міністрів України прийняв рішення про те, щоб взяти за основу законопроект, підготовлений робочою групою на чолі з ректором Київського політехнічного університету, для подальшої спільної роботи Міністерства фінансів України та Міністерства освіти, науки, молоді і спорту України.

У сфері **професійної освіти й підготовки** у квітні було затверджено міжміністерський наказ щодо впровадження Національної рамки кваліфікацій (НРК). Міжвідомча робоча група розпочала підготовку стратегії впровадження НРК. Залучення соціальних партнерів і, зокрема, роботодавців до розробки стратегії у сфері професійної освіти й підготовки було схвалено у контексті двох законопроектів, прийнятих у січні та червні (Закону України "Про професійний розвиток працівників" і Закон України "Про організації роботодавців"). Попри ці позитивні зрушення та зростаючий рівень загальної поінформованості Україна має лише обмежені технічні можливості й спроможність здійснювати реформу системи професійної освіти та підготовки з урахуванням необхідності вирішити питання відсутності балансу між пропозицією і попитом на професійних працівників на ринку праці. Майбутній проект Твіннінг, що фінансується ЄС, надаватиме Міністерству освіти, науки, молоді і спорту України відповідну допомогу в цій сфері.

Україна продовжила отримувати значні переваги від активної участі у програмі "Темпу" завдяки відбору 23 нових проектів. Спостерігається стабільне зростання участі представників України в реалізації програми і чітке бажання збоку українських ВНЗ виконувати функції координаторів проектів. У рамках програми Темпус було проведено великий обсяг роботи з інтернаціоналізації українських ВНЗ, сприяння в налагодженні довгострокових партнерських стосунків з

європейськими університетами. Зроблено значний внесок у започаткування нових ініціатив і програм обміну, підвищення рівня конкуренції у вищій освіті, запровадження культури забезпечення якості шляхом створення нових навчальних програм і введення нових форм управління й оцінки. Україна продовжила активно працювати в рамках програми **"Еразмус Мундус"**: було присуджено 52 стипендії для спільних магістерських програм, дві стипендії для спільних докторських програм і 391 грант для забезпечення короткострокової академічної мобільності у межах університетського консорціуму. В 2012 році у рамках програми **Жана Моне** було відібрано п'ять нових проектів від України. Серед країн Східного партнерства Україна займає перше місце щодо кількості закладів (63 установи) й індивідуальних дослідників (107 осіб), які беруть участь у **заходах програми Марії Кюрі**, спрямованих на забезпечення навчання дослідників, їхньої мобільності та підвищення кваліфікації.

Молодь і молодіжні організації України продовжили отримувати переваги від програми **"Молодь у дії"**. У 2012 і 2013 роках у межах Інструменту Європейської політики сусідства надано додаткове фінансування для програми "Молодь у дії" для підвищення рівня співпраці між молодими людьми, вихователями молоді та молодіжними організаціями з країн ЄС та Східного партнерства. Створення Молодіжного вікна в рамках програми "Молодь у дії" Східного партнерства дозволило значно збільшити кількість молодих українців, які беруть участь у заходах програми. У 2012 році 1976 молодих українців і вихователів молоді з України були залучені до виконання 512 проектів.

Україна повною мірою використовує переваги **культурної** програми Східного партнерства. Партнери з України беруть участь в одинадцяти з п'ятнадцяти відібраних регіональних проектів і здійснюють управління чотирма проектами. Пріоритетним на період 2012 – 2013 років є залучення більшої кількості представників української сфери культури до програм культурного співробітництва, особливо у контексті започаткування в 2014 році нової програми "Творча Європа".

Україна продовжила реалізацію реформ у сфері **охорони здоров'я**, зокрема, шляхом впровадження пілотних проектів з децентралізації. ЄС і Україна посилили співробітництво у галузі охорони здоров'я. Після проведення Європейським центром з питань профілактики та контролю хвороб (ECDC) оцінки ризиків за наслідками спалаху на початку 2012 року захворювання на кір у західних областях України ЄС надав допомогу щодо організації безпеки здоров'я під час проведення фінальної частини чемпіонату Європи з футболу 2012 року. В процесі підготовки до турніру за підтримки TAIEХ було прийнято Закон України "Про систему екстреної допомоги за єдиним телефонним номером "112"". У березні Президент України підписав закон про заборону будь-якої реклами та спонсорства тютюнової промисловості. В жовтні було затверджено програму боротьби з неінфекційними захворюваннями. З метою боротьби зі смертністю серед матерів і новонароджених в Україні розпочато реалізацію програми "Нове життя", спрямованої на створення до 2014 року 27 пренатальних центрів на всій території країни. Україна продовжила роботу над вирішенням проблеми поширення ВІЛ/СНІДу і

туберкульозу та взяла участь у роботі аналітичного центру з питань ВІЛ/СНІДу Європейської Комісії. У рамках тематичної програми "Інвестиції в людей" ЄС підтримує громадські організації в Україні, що розвивають мережу юридичної підтримки в сфері ВІЛ/СНІДу. На розгляді парламенту перебуває програма боротьби з туберкульозом. Як один з найбільших донорів Глобального фонду для боротьби зі СНІДом, туберкульозом і малярією ЄС надає підтримку Україні в рамках діяльності фонду.